

„ЗАСТАВА,“ налази трипут у недељи, средом, петком и недељом

Цена је на годину 14. фор на по год. 7 фор. на четврт године 3 фор. 50 нов. а. вр. за Аустрију, а за Србију на годину 140 гроша на по год. 70. а на четврт године 35 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по лични врста, које на партиципулу заузимају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 5, за сваки даљи пут 4 н. осим тога за жиг увек по 30 н. Дописи се плаћу у редништу а предплата и инсерти администрацији „ЗАСТАВА“ у Нови Сад у кући број 858. код златног једнорога.

Број 28.

У Новоме Саду, у среду 5. марта 1869.

Год. IV.

У Новом Саду 3. марта.

Политични видик Европе још скоро није био тако тих, ведар, као сада, и изгледа, као да је мир бар за ову годину дана сасвим осигуран, но ипак из далека туги, и нечиста савест старе Европе не може да се умири, но све нове и нове слутње пораћа. Тако премда сад нема никакви европски конференција ни нота, и премда је привидно све у реду и на миру, ипак неки листови поговарају, да се ради о алијанси међу Француском, и Талијанском, а по том између ови и Аустријом. Полузванични „Патри“ о том овако пише: Сигурне информације потврђују, да се у овом времену Талијанска и Аустрија приближују. Престали су сви узроци непријатељства (кад не би јужног Тирола било. У.) и обе земље пољају, да оне на очиглед промена у Европи морају нову политику одпочети, и да алијансија међу Флоренцом и Бечом сад у интересу оба народа лежи. Уверавају, да ће после ускрса бити састанак међу краљем Виктором Емануилом и царем аустријским у једној варијети на „Јадранском мору“. Пошто је без устукне јужног Тирола тешко веровати на таку алијансију, то се већ и о тој устукци писало, но бечка „Преса“ јавља, како је бечки министар један рекао, да само манифест на таку устукку помислити може.

У шпанским „кортезима“ био је мали окршај међу монархистима и републиканцима, поводом тим, што су републиканци запитали владу, намеравали војводи Монпанзије одузети достојанство маршала, пошто и он припада свргнутој династији. Члан владе, адмирал Топете одговорио је међу осталим: да би Монпанзија предоставио републици, и вику на то утиша Серано са примедбом, да је то особно мњење Топете, влада пак да ће уважити изрек кортеса о државној форми.

„П. Лојд“ употребљује начин, којим је Њ. Величанство, а којим су и министри Андраши, Фестетић, Бедековић у Загребу примљени, да обележи подпуно задовољство тамошњег народа са „унијом“, да укори „шаку“ незадовољника, па том приликом и темишварска конференција није о лако прошла; вели се, како се „једна политична фракција труди, да за Хрватску за сваку цену што боље изнађе, него што ова сама за себе тражи, и како би врло чудновато било, кад би темишварска конференција боље знала, шта Хрватима треба, него ови сами“. Да је дочек владатеља другачији био, онда би се викало на нелојалност спрам владатеља, а кад се владатељ лепо дочека, онда се више: видите, да је све задовољно, осим шаке незадовољника; као да између лојалности спрам владатеља и задовољства неможе постојати незадовољство са постојећим стањем; као да Мађари нису у Пешти год. 1865. при отварању сабора краља лепо примили, а нису опет зато на прве одише пристали; као да су Раух, Вакиновић, и други достојанственици и чиновници народ; као да је напоследку сав србско-хрватски народ, кога се ствар тиче, у Загребу, загребачкој, varaјдинској и подравским жупанијама; као да није управо други народ, кој је за земаљска права војевао.

Међутим оставимо ји, нека се љубају у лепево санку. Леппе су санове боравили: Бах, Шмерлинг, и остали, на опет једним даном у-видише, да је то само — сан био. Лако је било мађарским министрима у пригревици Њ. Величанства у Загребу се показати, и службене поздраве примити.

Колико се земаљски октрој-сабор у Загребу отиснуо и са самог становишта народног достојанства, видити је отуда, што је министрима Андрашију, Фестетићу и Бедековићу, депутације на поздрав изаслао, ма да су Живковић, Стојановић, и Брлић приговарали, да се то не слаже са достојанством сабора, кој „народ представља“. Како нам је телеграфски јављено, да је и „Осман-Паша“ у Загреб отишао, да Њ. Величанство именом Султана поздраве, то заиста морамо за један од најзначајнијих момената у хронци нашег народа сматрати онај час, кад су Андраши — Раух — и Осман-Паша у Загребу састали се. Да није и Осман-Паша депутација послана, још незнамо, но била би увреда за нашу браћу у Босни, да се њивом господару почаст не чини, кад се другима чини — бар смо у том сви једнаки, и браћа.

У Прашкој „кореспонденцији“ има опет

чланак под насловом: „Садањи положај Србије спрам источног питања.“ Кореспонденција каже: „Србија је могла у свези са Грчком диктирати источно питање, садања пак влада уништила је ту могућност због услова свога постанка и обстанка, и налази се усљед ти услова тако рећи са везаним рукама у власти народни противника Славена.“ Нисмо позвани, да србску владу бранимо противу тога пребацавања. И ми држимо, да би Србија и Грчка могле диктирати источно питање, и пошто нас је баш интересовао тегај у тој ствари, то смо оволико дознати могли: да је у време ултиматума Турског на Грчку србска влада од једне туркоманске силе упитана била, како би се Србија у случају сукоба између Србије и Турске владала, и да је србска влада одговорила: да ће она у случају сукоба Грчком на помоћи бити, што је представнику речене силе изненадно дошло, и што је за посљедицу имало, да су у Паризу друге, помириљивије жице натегли; Грчка пак сама да је у то доба Србији изјавила, да још није сасвим спремна. Ми смо читали, да се и на Русију кривица бацала; правог би кривица на делу упознали, да је Грчка на ноге скочила, а овако се сад нагађа. Но „кореспонденција“ у исти мах каже, да су два питања, која србска влада не сме дати, да се јавно претресају, и то: 1-во Како је постала данашња влада у Србији? 2-го Шта је садања влада из Србије учинила? Прво питање, вели, довело би до ревизије познатог процеса; ова би ревизија, вели, „можда“ на свет изнела, да је један део завереника од пра и олова пао, други пак да је пуштен; „ревизија ове парнице, вели, „кореспонденција“ довела би догле, да се сазнаду и сукривци, и сузналци, и ту не би само уредници званичних новина, него и сами чланови владе и високог духовенства у сучешће увучени били.“ Ово је по други пут, да пражка „кореспонденција“ пред свет, најпре са неопредељеном, а сад опредељеном инсинуацијом изилази, и као што смо себи строг испит у тој ствари јавно и свечано на уг. сабору искали, тако иштемо за сваког у тој ствари строгог испита и суда, кривцима каштигу кривце, клеветницима каштигу клевете, ма ту каштигу и само јавно мњење изрицало. Позивамо дакле пражку „кореспонденцију“ у интересу части имена србског, да са својим доносима пред суд јавног мњења изиђе, и да каже, који су то уредници званичних листова, чланови владе и високог духовенства, на којим лежи сумња и каква, а да не би „кореспонденција“ овај наш позив превидила, нека се потруди који млади Србин у Прагу, да јој ово до знања достави.

Ми смо већ приметили, да „кореспонденција“ при своје информације из круга обобене владе србске; сада вели, да су влади србској везане руке, и да је она у власти непријатеља Славена; ако је то и ми би желели о том уверити се, пошто смо и пре ту сумњу имали, а сад смо поводом изјава у србским листовима почели другачије помисљати. Само и на то наилазимо, да „кореспонденција“ добија дописе од људи, који су од пре били федералисти, и пријатељи „политике“ и „кореспонденције“, а сад су „пријатељи непријатеља Славена“, и ногу своју и руку своју у пештанском преском бивру имају, па можда се из тога круга србска влада „пријатељима непријатеља Славена“ назива, не би ли је опет нагонили, да се у „коло тога пријатељства врати.“ Ми „кореспонденцију“ толико ценимо, да не би желели, да је „дипширану“ видимо, а стојаћемо увек уз пријатеље Славена, противу непријатеља, па ми се таким и која србска влада показала. Само с истином на среду. Доста је било тог сумњичења, које су неки наши пријатељи горко платили.

Још једну о изборима.

Уставна је држава она, у којој грађани имају право, да сучицу при стварању закона, при намету терета у крви и новцу, и да на саму управу државе посредни уплив имају, интерпелујући владу за поједине кораке, и повлачући је на одговор због повреде устава, закона, и због рђаве владавине. Пошто у једној држави није ни можно, да грађани своје право непосредно извршују, а и доба рада са собом доноси, да и јавне послове законодавства и управе обављају нарочито на

то позвани људи, то се горње право грађана усредсређује у његовом бирачком праву, по ком сваки грађанин, кој законита својства има, гласом своим суделује, а како један глас пресудити може, кад кад гласом своим пресудује, ко ће у име његово право законодавства и државне контроле са другим земаљским изборницима вршити. Зато је право бирачко највише политично право грађанина у држави. У бирачким гласовима лежи управо срећа и несрећа целе земље. Начин, како бирачи ово своје право употребљују, мерило је политичне свести и зрелости грађанске и јавног морала у држави. Но значајно је за државу и то, како се државна влада према изборима земаљски заступника влада. Природно је, да се постојећа влада на кривицу одржати жели, и да по томе, ако јој је за парламентарношћу збиља, на то иде, да и у новом сабору већину за се добије; но по средствима, којима се она при томе служи, мери се унутрашња вредност ако не системе, а оно бар саме владе, и њеног доброг смера. Влада, која је осведочена, да јој је система, т. ј. дух, правда и начин управе, добра, предпоставиће толико увиђавности код свои суграђана, да ће они то увидити, и да ће владу на њеном путу гласом свога поверења подпомаћи; ако увиђавност и осведочење грађана разсветљивати, ширити, утврђивати ваља, то ће ова моралним и умним средствима чинити, и клонити се тога, да јавно мњење омање, или што не кажу „желује“, да грађане застрашује, да гласове купује, или иначе обећањем или психичним угрожавањем изнуђава.

Кад тако што чине министри, кои народу нису од срца одпали, кои нису удови и чланови народа, којим владају, као н. пр. какав „Рајнландец“, „Виртембержанец“, „Саксонца“ и т. д. у туђој држави, у коју дођу, да се нагумају блага, то онда није ни чудо, ако тако раде, јер тима је стало само до тога, да протегну коју годину владе своје, па ма државу на последку до провалије „Сољерина“ „Краљевградца“ довели — али кад синови исте државе, у којој, и истог народа, којим владају, неморална, насилна, „ескамотерска“ средства употребљавати почну, онда настаје трулеж јавнога живота, и што више таке владе у том поступку успеваће буду, тим већа корача сама држава, народ или народи пропасте својеј, особито ако обкољени државама силнијим и богатијим, и вештијим, које ако је до притиска, већа притиснути, ако је до купа, пре подкупити, ако је до обмане, лакше обманути могу. Држава и народ таки расипа се морално у атоме своје, којима је копча изван грађана и њени врлина, и првом или другом олују спољашњем у трошљивости својеј подлећи мора.

Да неговоримо овде о изборима у Хрватској и Славонији, кој је начин напем народу общте познат — ту је туђин туђина, наравно и на жалост преко неки одрођени земаљски синова гледао да ма којим начином савлада; погледајмо само по Угарској. Ту се милијони троше; час по тас чује се, како је на „овог или оног“ дошао пакет с новцима; како се особито у горњој Угарској међу Словацима силни новац троши; у Темишвару, и т. д. исто бива; међу Мађарима, где су више мање чисти, ушло је у обичај, неколико недеља дана пре избора ако не сваки дан, а оно сваке недеље једанпут двапут по свима крчмама о трошку кандидата, или његови заштитника пити. Ово је по уставност било опасно и онда, кад нису сви грађани, него само племићи учествовали у изборима. Тај начин кортешоњања поглавито је крив, што је Угарска три стотине година провела борећи се на политичном пољу са Бечом и ненапредујући, јер колико је у опозиције моралне снаге било, у толико је растла новчана снага владе, и корупције, и да није год. 1848. спољашњег потреса било, Угарска се својом унутрашњом снагом из вигова корупције не би изплетила могла. Сад пак корупција овлађује свима слојевима становника, читавим крајевима. Напоследку је целокупно министарство издало и наредбу једну, намењену, да неко страшило бирачима пред очи стави, коју је наредбу пештанска мала скупштина жупаније метула ad acta до идуће главне скупштине, која ће после избора бити. Свуда се пак примећује, да се опозициона странка моралнијим, достојнијим оружјем служи. Кад министар финансије у Пожуну наспрам Иванке, кој од своје заслуге неможе трошити, само са

29. гласова победи, онда можемо себи обострано оружје представити. Борба министра Горове са Јокајием у Пешти још нам јасније ствар осветљава.

Што се Србаља, а и Романа тиче, ту у главном можемо рећи, да бираче свест и осведочење, одушевљење за народну ствар и поверење кандидату руководи. Мало ће бити прилика и несвести, или подкупљивости.

Ми и у оно време, кад смо уг. устав противу Шмерлингове октројке фебр. патента бранили, знали смо да ће гребати даље уставне борбе, да пут својој народности прокрчимо, и да ће тај уставни пут тим целисходнији бити, што ћемо се на њему и са другим немаћ. народима, са Словацима, Романима, и т. д. у истој цели наћи и с,срести — но тај пут иза само онда вредности своје, ако народ не напусти уставну борбу, или што је још горе, ако буде бирао и слао људе, кој ће у борби клонити, и пред противницима морално оружје положити.

Дани избора за Бачку и Банат већ су ту, и од сад ћемо само са готовим чинима имати посла. Надајмо се, да ће ови по сведочбу свести србске добро изпасти.

Клике и странке у Срба.

IX.

Под именом: политична странка разумемо ми удружење људи који исповедају једно исто политично начело, и који налазе свој интерес и своју славу у распрострањању својих идеја и у остварењу свога политичног начела.

Ако су интриге, лаж, притворство, потварање и бедење, шуровање и сашпатавање у мраку, нападање иза бусија, бесцидност и силенцијско изнуђавање оружје и средства којима се клике једино служе: права политична странка незна за друго оружје него за оружје јавне истине, ни за друга средства него за средства јавне правде, — средства законита.

Схваћајући тако име политичне странке, ми велимо, да у Срба има само једна политична странка, а та је: слободњачка или народна странка.

То је странка која је поникла из самог народа као орган общте уверења, орган јавног протеста и одпора противу свију интрига и непријатељства, што се изнутра или споља управљају противу народних права.

Тумач народне мисли, слободњачка или народна странка исповеда свету на видик, да је слобода природно и неповредиво право човека и народа, и тежи, да се, на основу једнакости права или равноправности, развије и утврди братска узајамност како међу свима који су од Србскога рода, тако и међу свима народима, без разлике вере и порекла, као равноправним члановима велике замишље — човештва.

Своју заставу за слободу, за правду и братство подигла је и држи високо слободњачка странка: у Србији од 1858. (од времена св. Андрејске скупштине), а у Србској Војводини од 1860. Изабравши поље јавности и законитости за своју радњу, слободњачка странка постала је звана и чувена са слободне речи и патриотске енергије, колико у јавним л.стовима и уобщте књижевности, толико и у народним скупштинама, на државним саборима (н. пр. Угарском и Хрватском сабору) у општинским већима и на сваком јавном сабору.

Стална у своме уверењу, слободњачка странка корача без спотицања и неустрашиво, корача правце слободи једнакој за све и свакога. Непријатељи слободе, који су били и остају једини непријатељи њени, прибегавали су и најнижим и најгрознијим средствима, да би је у самом постанку њеном сатрли. Они су је нападали испод мукла и јавно; гонили су и прогонили, у тамницу бацали, најгусније оцрњивали и бедили, „ванредним судом“ свирепо осуђивали и „грађанске части лишавали“, административним путем и без пресуде казнили, и свакојако мучили, и појединце и у гонили, представнике слободњачке странке: али је ова све крепчија и моћнија из борбе излазила. Тражећи свој успех у развиту общте свести, у остварењу слободе, у напретку народа, сна је вазда победоносно одолевала противницима и непријатељима, и ови су своју поразу и срамоту налазили свугде, где су рачунали, да

је доста да буду безвидни и свирепи, па да могу ликовати победу над жртвима својим. Нека се баци само непристрасан поглед на покушаје антилибералних министара и деспотских влада у Србији од 1858. па до најновијих догађаја; па онда, на покушаје војено-деспотичке управе с ову страну Саве од 1861., па овамо; и најпосле, на оједињене покушаје домаћих клике и страних „високих“ интриганата, заверених противу слободне и слободњака, покушаје и с ову и с ону страну Саве за три последње године, а нарочито у 1868., — нека се баци непристрасан поглед на све те покушаје: па ће се наћи неоспорних доказа, да је слободњачка или народна странка не победива.

У својој очајању, да би заговорили своју дречућу нечисту савест и забављали срмоту којом су црно жигосани, противници и непријатељи слободне, клике и интриганци, бркају појмове о приватној и политичкој личности, и труде се, да зловоним тумачењем слабости и недостатака од каквих ни једна приватна личност изузета није, побіју морални кредит који слободњачка или народна странка као удружење политичких врлина у народу и са народом има. Али, свесна себе као израза народног духа и поносна на прошлост своју, слободњачка странка гледа са презрењем на безвидне грђе и клевете, лажи и интриге што се противу ње шире. Означивши отвореним програмом политички правац свој, она сигурним кораком ступа на сусрет светлој будућности народа.

Данас, пошто је целокупно младо Србство морално осветљало начела и тежње слободњачке или народне странке, можемо поуздано казати, да ће се радња те странке, акобогда, скорог дана славним успехом крунисати.

Што још јамчи, да ће последња победа остати на страни слободњачке странке, јест оно узвишено чувство, са којим та странка предаје забораву све личне злобе и пакости противника својих, па, пред сваком буром обште опасности, и кадгод захте обшти интерес, пружа руку помирења свима противницима. Сетимо се, н. пр., оне великодушности, са којом је народна странка у Србији у 1858. вратила братство за небратство великашској клици. Народна странка могла је у ондашњим приликама: или да остави народу, да овај сам собом правду изврши над онима, који су са Турцима шуровали, или да све те као издајнике слободне похвата и под суд даде, тим пре, што су се противили и вољи народа коју је законита св. андрејска скупштина изјавила; али она се владала као великодушни бранилац њихових глава и у самом оном часу, кад се они надаху, да ће, по напред смишљеном плану, на точкове разавијати мртве лешине слободњака, који беху на челу народне странке! — Сетимо се, даље, како су у 1862. представници народне странке са отвореним примама заклонили личност једног великаша, противу кога беху управљене запете пушке наоружаних грађана, у часу кад он хтео закљонити Турке чије оружане нападаје Београђани оружјем руком одбијаху. Нетреба заборавити, да то беше личност баш оног великаша, који је под владом Карађорђевића братском крвљу писао законе противу слободне у Србији, и који је, свирепим гонењем сваке слободне мисли, стекао најживље симпатије у домаћих и спољашњих непријатеља народне свести. — Сетимо се и оне

фракције народне странке, која, под именом радикалне странке, беше основала у слободној Швајцарској политички лист „Слободу“, да би јавном истином побрла насиље и неправду, што се под маском „законитости“ шпихује у Србији. Та странка дала је уред борбе доказа самопрегорења, кад је, у јуну 1865., позвала све синове Србске, да учине крај свима међусобним споровима, па да се, у братској слози и у савезу са Европском демократијом, одупру опасним намерама војено-деспотичких сила, које грамзе да наследе варварско господарство над народима источне Европе. Да би прва дала примера забораву свију личних и партијских увреда, радикална странка обуставила је своју опозицију, за коју је лист била основала. Тако је на место „Слободу“ дошла „Србска Слобода“, која је тежила да припомогне најпре узајмном познању и поштовању, па онда братском споразумљењу и сталној слози међу свима који мрзе на робство и неправду, а љубе слободу и правду, па ма које вере и народности они били. У исто време уредништво „Србске Слободу“ обратило се нарочитим писмима кнезу Михаилу, да би му изјавило готовост на патриотско објасњење целе своје радње у Швајцарској, као и на свако пожртвовање које би нужно било за обшти успех слободне. — Сетимо се, најпосле, са каквим самопрегорењем представници слободњачке странке у Новом Саду, у данашње време, предаше забораву све увреде нанете им од стране противника, па приошле око сједињења свију Србских и људских сила у радњи за истину, слободу и правду.

Пред таквим доказима од стране представника слободњачке или народне странке, праведно би се имало очекивати, да се стари грешници и одметници покају, и да престану злочинити и небратством на братство ударати. Кад би се ти грешници покајали и придружили слободњачкој странци, они би тиме, и на своју и на обшту корист, олакшали и ускорили довршење народног ослобођења и утврђење братских свеза између Срба и осталих слободњачких народа. А остану-ли они упорно на странцимама које их удаљују од обште дужности и обште добра: они ће тиме само своју срамоту умножити, и себи самима пре него икоме другој пропаст спремити. Народна странка неће, ми смо тврдо уверени, никад дати, личним интригама и нападајима помести се и забунити у својој слободњачкој задаћи. Она је умела и умеће презирати безвидне грђе, клевете и лажи; она неће престати противницима својим праштати увреде и пружати им братску руку; али, ако све то непомогне тима противницима да се освесте, она ће и без њих, па и противу њих и упркос њима свој патриотски позив испунити.

X.

Рекосмо, да је слободњачка или народна странка једна политичка странка у Срба; али у обичном говору слушамо нередко, да „нигде више политичких странака („партаја“), него у Срба“; па нам се још и поименце казује, које су те многе политичке странке. Нарочито се именују:

Руска странка, или „Русомани.“
Француска странка, или „Французлије.“

сијевали тамо и овамо; наше и срце и ум имали више предмета занимања, и можда који од нас преко сијела не би био уживао младости нашег цјевачког друштва, нити говоре наших говорника онаквом пажњом пратио...

Тамаз бијаше друштво посједало око стола и у живахне се разговоре спустило, кад се заори громогласни лик: Еј на ноге Браћо сада... и стишасе жубор и напеше се уши, кроз које се разли нис сваки живац чувство неко, које се преко лица прели у више боја...

За љаком изађе брат Панта Поповић и забави нас са цртањем из сеоског живота „чина (мађија) и прѣије“ у виду приповиједке. Да су се „чини“ тицали кога у друштву неверујем, ал „прѣије“ могуће је, јер ако ко није имао у кући тај покор а оно је у сусјеству, тер је сваког занимало ово — разглагољствије. Смијех, ког нам је по лицима изазвао Панта, требало је замијенити са збиљом. И сво ступа брат Васа Ђурђевић, да нам разтвори народну ризницу — наше народне пјесме — и да нам у њима прстом упре прије четири вијека на данашње поступање Мађара према Србину — да докаже да се Мађар није промијенио ни у длаку за последна четири вијека, а још мање за друга четири пред овиме, ergo да су задржали својства свог оца Атале — Est in juvenis est in equis patrum virtus! Разложи нам народну пјесму „Марко Краљевић и Филип Мађарина“ и у њој као у сјајно огледало виђесмо данашње одношаје Мађара прам Срба, виђесмо Мађара и Србина у оно доба какви су данас. Срећнијег избора небих никога на оваком збору препоручио.

Прије него дођем на трећег говорника примијетити ми је, да нас је између говора пје-

Немачка странка, (Аустријска и Пруска.)

Ресубликанска странка или дрвешади.

Руска странка („Русомани“) ишла би на то, да се сви Источни Хришћани ослободу од Турског јарма, и Турци отерају из Европе опет у Азију; па онда, да се ослобођени Хришћански народи сједине у једну велику државу, којој би престолница био Цариград, а краљ или цар који велики Руски кнез, или „принц.“ У ту велику државу ушле би, наравно, и данашње независне и полунезависне државице: Грчка, Црна Гора, Србија и Румунска. Као што на Балканском полуострву Славени претежу друге народе, а Срби су на челу тих Славена, Руска странка обећавала би, да ће нова велика држава бити поглавито Славенска држава, у којој ће Срби главну улогу имати.

Француска странка („Французлије“) хтела би такође, да се сви Источни Хришћани ослободу и сједине у велику државу; само неби допуштала, да се Турци гоне из Европе, него им оставља и даље Цариград са неколиким областима, тако да за себе државицу сачињавају. А и што се тиче престола велике државе ослобођених и сједињених Хришћана, Француска странка разликовала би се од Руске, уколико би желела да на тај престо седне који Француски принц, и то, као што се гата, принц Наполеон. Вели се, да би таква држава имала за себе симпатије западне Европе, и довела би се у ред тако, како да се сачува начело народне самоуправе, и опет да се сузбија сила „Северног горостаја“ који грози да притисне не само источну, него и целу Европу.

Немачка странка слагала би се са Француском странком у свему, само не у избору краља или цара за нову државу. Као што је лако појмити, Немачка странка налазила би, да би најсходније цели било, да на Источни престо дође који Немачки принц. На своју жалост, Немачка странка неби била сложна, него би се цепала опет на два табора, од којих би један хтео Аустријског, и други Пруског принца. Они који последњег желе, пружају прот на Румунску, која је већ посадила на престо Пруског принца, па кличу, да је њихов посао већ пола готов, и да им остаје још, да и Србију и Грчку привуку престолу принца од Хоенцолерна.

Доста је само толико чути о тим трима странкама, па да се увиди, да оне осим имена немају ништа друго, што се изискује за једну политичку странку. Верујемо да има Руских, Француских и Немачких агената, који по Србским и другим крајевима источне Европе муће, и златна брегове „раји“ обећавају, само да би придобили „глас народа“ за овог или оног принца или за „анекотију“, знамо, да међу кликама које смо напред побројали, има их које радо шурују са таквим страним агенатама, да би преко ових дошле до „благоволешња“ ове или оне стране владе, која би их финансијално и дипломатски подпомогла, било да до власти дођу или да се на власти одрже, то знамо и верујемо; али, да се у Србском народу може наћи приврженика за „Руску“, „Француску“ или „Немачку странку“ то не може одобрити нико који познаје наш народ.

Народ Србски незаборавља војену и дипломатску помоћ коју му је Русија чинила; он

најка дружина са изабраним пјесмама развеселава; ал између њих највишег утиска учине ческа пјесма „Влтава“... коју и по други пут иззавасмо. Но и да није добро одјевана, и да недопируху до срца дајубе ноте ческе мелодије, мисао на најплеменитију и на најсрећнију нашу браћу Чехе, није могла да нам у најтању жичу осјећања недодире, да нас не разгужује... По буде ли се по оваквим зборима међу Славенима гојиле све заједнице славенске, то ће бити кадре извући их из садашњег положаја, и постићи оно за чим су војну започели славни Хус и Жижка. —

Од једном се заорисе громовити „живио!“ и веселом тапшању неби краја: брат Владимир изађе да нам говори, и обузе све тишина, и сви се потгоди на њега управиш, и тренутак би свечан кад поче да нам говори о „лажном патриотизму.“ Која низка душа номислиће да је изабрао ту тему да своје заслуге за слободу у нашем народу изброји и узвиси, и да се жртвом народном назове; — једи никаду душо, да је тако? Ал си се горко преварила: Владимир нам каза да је противу људске природе да се ко приноси на жртву за другога јер је сваки човек најпре свој па онда породичан, обштински и народан, зато да је лажан онај патриотизам, који говори да се за народ жртвовао и да је готов жртвовати се. Човек у колико љуби сам себе и у колико је свестан о себи и о својим правима, које је кадар осигурати само у оном друштву, ће су људима обћи и једни исти интереси, права, мржња и љубав — у којима једна крв ври, принуђен је да буде тотов жртвовати се за то друштво, ал ништо да други уживају, него најпре сам па у

поштује успехе Француског и Немачког народа на пољу обштег напретка: али још мање може он заборавити на себе самог, још више поштује он своје право на слободу без које напретка бити не може. Накратко, што Србски народ од Русије, Француске и Немачке очекује, то није њихови принцип — кандидати за престо, него братска и човечанска подпора у обштој цели, подпора противу варварства од чије навале Срби од векова Европу и обшти напредак чувају и крваво бране. Ми смело проглашимо за голу гатку сав разговор о „Руској, Француској и Немачкој странци“ у Срба, и смело питамо: камо тога ко би на делу доказати могао, да такве странке имају корена у самоме народу Србском. Ту нам од себе пада на ум Кримски рат, кад Француско оружје противу Руског на огледу беше. Тада је и са једне и са друге стране поврела гма агената, који се надмећаху у шареним обећањима, само да би Срби утицају ове или оне стране слепо подлегли. У Београду и у самој влади било се нашло лажних пророка, који, у свези са страним интригантима, предсказиваху најсјајнију будућност земљи, ако би усвојила и пр. Француску политику. Ал, из народних уста као из једног грла заори се глас: „Не, нећемо ни Француску ни Руску, него хоћемо своју собствену, своју самосталну Србску политику.“

Коме то није доста, нека изволи поћи по Србским земљама, да ће се из уста сваког свештеног Србина уверити, да о „Руској“, „Француској“ и „Немачкој“ странци у Србском народу ни спомена бити не може. —

Странка „ресубликанска“ („дрвешади“) проповедала би, да је „ресублика“ она форма државна, која за себе будућност има. Она би већ означавала и блиски дан, кад ће цела Европа као и Америка представљати савез ресублика, и хитала би, да томе савезу у источној Европи лут прокрчи. По њеном нахођењу, Србија неби имала ништа паметније учинити, него да све „постојеће сруши“, па да на развалинама монархијске владе прогласи „ресублику“, и тако даде примера осталим Хришћанима на Истоку за савез слободних народа, састављених од слободних људи.

Ми смо напред разложили, да странка у Срба, која хоће слободу и братство за људе и народе, јест слободњачка или народна странка. Да та странка неће на то, да „све постојеће сруши“, па да на тим развалинама подигне ресублику“: томе је најбољи доказ њен програм за Србију, који је она јавности предала, и у коме се изречно вели: „почем је св. Андрејска скупштина, која је по закону састављена била, прогласила оно, што се зове „уставна кнежевина“, т. ј. влада наследног кнеза у догвору са народном скупштином: то се тај начин владе има поштовати за Србију.“ А да мимо слободњачке или народне странке има у Срба политичке странке која би за ресублику радила: то је само уображење. Доказа таквоме уображењу имамо у познатим интригама клике, противу слободњачке или народне странке. И под кнезом Милошем и под кнезом Михаилом подметале су те клике слободњачкој странци све што је ову као опасну у очима кнеза предствити могло. У тој намери оне су већ у 1859. — у извесним Србским и страним листовима, анонимним дописима и чланцима разглашавали,

друштву. Ко иначе говори тај наукује на се образину лажног патриотизма.

Да та је човек могао пратити у његовом божественом говору кроз све дазе његове и с њим заједно продирати у најскровитију људску природу, па све биљезити, требало би да је елегма, да га неразпаљују оне ријечи пуње божствене ватре, требало би да личност Владимира непућује никаква осјећаја у њему, а камо ли и само име Владимирово. Ал у кога и сама спомен Владимирово распали груди, кога обчарају његове прте, што је кадар тај кад Владимир почне говорити?... Исто као иза неког сна, пошто се осјећаји умире, пошто се бура унутрашња уталожи тај се тек може чега да се сјети. Ко чита његове „покушаје за слободу и народ“ — његове мртве ријечи на артији, тај си тек може представити што су кадре Владимирове „живе“ ријечи — када он „сав“ говори. Па кад се још дода и то да је Владимир виши говорник него писац поменутих „покушаја“, имали ријечи да се изкаже сила његовог говора?

Но још није доста: требало је да се још спомене Косово и Призрен, робство и лешци србски. Изађе брат богослов А. Тапавића и одијева нам „јеку од богосала“ Драгашевића и већ народну пјесму. Ко је слушао ову пјесму тај тек може си представити, како је пала у друштво и с којим је тапшањем по други пут изазван брат пјевач, који је завршио сијело са још једном пјесмом — устанка Петровића Ђорђа.

Друштво се још до дубоке ноћи задржало у лијепом брачком разговору.

Ево како су у Новом Саду поклади проводу. Дали тако и остали Срба? — Т.

Подлистак „Заставе“.

Вијели Поклади у Новом Саду.

Нови Сад је највијеснија, најизображенија и најљепша варош србска. Уа између најљепшијех у Угарској, зато сви остали Срби, који су читали ил слушали како се по изображеним варошима на западу проводи поклади, изчекиваће да чују како су и Срби новосађани срећни да покладају са оном славом и весељем, као што покладају остали срећни народи на западу. Али ће се сви у том изчекивању преварити. Зар у Новом Саду, духовној престолници србства, на отишћу ће се расирило и окле је завршило по цјелој Србској млади-дух — дух препорађавајући из гњилог у чили живот — да ту раскош коси материјалне народне силе и та моралне поквареност затупљује? Зар да у Новом Саду отме мах оно што је до сада знало народе забављати и њиову пажњу од недјела а насиљах деспота одвраћати, да се томе и Новосађани пуште? —

„Онеш вечерас на сијело?“ — „Владимир ће говорити!“ — Ове су ријечи лећеле с усана на усне од јутра док неударе заказани час, у ком се сијело одпочело — ово су у Новом Саду биле све, припреме за последњу вечер месојеђа!

И незнам бих ли се потужно на блату и кишљиву вечер и на удалење мјеста, ће се сијело урекло — друштва радиности — или се тиме повало, јер се ипак било лијепо друштво сакупило соразмјерно простору и дворане; а да бијаше сухо ил да мјесто бијаше у средини вароши, и ако ћаше на каси више панути, ал небисмо били у толикој слободи и миру вечер провели: наши погледи бише били чешће и јаче

да иста странка смера, да обори кнеза и престопа да „республику“ прогласи. Данас нећете наћи у Србији ни једног патриоту, који неби знао, да је то пука измишљотина, као што је и уобште данас у Срба име: „республиканска странка“ голо име и ништа више. Ако би хтели купити све гласове са сокама, ми би имали још имена за политичне странке; али после онога што смо о странкама досад казали, мислимо да није нужно и даље доказивати, како осим слободњачке или народне странке нема у Срба ни једне друге политичне странке, у правом смислу те речи.

XI.

Побројалисмо клике које изнутра гризу народно тело, и означили одиор и борбу слободњачке или народне странке као сигуран лек, противу унутрашње гриже коју клике у народном телу обављају. Сад питање настаје: је ли одиор и борба народне странке све што у ово време има да се учини за будућност Србског народа.

Кад се погледа на мучни положај нашег народа између дивљих варвара, с једне, и непријатеља који под маском „цивилизације“ све махне и пороке варварства у себи скривају, с друге стране; кад се, даље, узме на ум, како ти непријатељи и варвари у кликама које смо напред изложили, своје верне слуге имају: онда се мора признати, да се за будућност Србства ништа прече и знатније у овај мах учинити не може, него да се што енергичније и сложније ставе патриоти Србски на браник слободе, противу унутрашњих и спољашњих непријатеља.

У одбрани слободе дужност је и част свију који Србско име носе, и ми можемо са радошћу казати, да су сва честита срца Србска сједињена под заставом слободе, коју је слободњачка или народна странка у вис подигла, тако да ова странка несамо моралном, него и бројном снагом стоји високо, високо над свима — укупно прикупљеним и сједињеним, као и за себе стојећим — кликама. Управо се може рећи, да народна странка за одбрану слободе значи, колико и војска састављена од свију правих синова јуначког народа; докле кдике остају усамљене четице, састављене од неколицине „блудних синова.“

Али, ако сједињене свију духова Србских за одбрану слободе и јесте најпреца потреба садашњости, опет несмемо заборавити и на ону дужност, коју као народ и као људи имамо да испунимо на мирном пољу светског напретка.

Наравно, слобода је услов напретку, па и од Србског народа неможе се захтевати, да развије свуколик радњу за светски напредак пре, него што сасвим слободан буде. Али ако није могућно, у исто време и за слободу борити се, и све своје силе заложити у мирно дело напретка: могућно је, да народ, кад се за слободу бори, изрази свест о ономе за што му је слобода нужна.

Ми са поносом одговарамо, да је Србски народ несамо изразио ту свест, него је, шта више, уред најмучнијег положаја и најтеже борбе своје унапред дао доказа, да он у себи има снаге: и да одбрани своју слободу, и да ослобођен напредо са осталим народима на пољу напретка за себе и за човештво привређује. Позивамо се на уједињену омладину Србску, која се у најтежа времена јавила, да би, као што сведоче свечане одлуке њених скупштина, служила напретку народа и човештва.

Увиђена над свима личним и партијским страстима уједињена омладина Србска, у својој умној заједнини, само морално осветљава политична начела и тежње слободњачке или народне странке; а своју радну снагу посвећује она књижевности и наукама, које човече и народе из садашњости у будућност и вечност воде. Тако је омладина Србска организована свест народа, која као живи сведок казује, да Србин, колико је виђен јуначким и политичним врлинама којима побеђује унутрашње и спољашње непријатеље своје, толико је крепак и поносан удањем у себе на оном пољу, на ком се умна снага и величина огледа, на мирном пољу наука које узносе човече до свести о себи и о свету око себе, и чине га достојним чланом напредујућег човештва, правим сином у великом Божијем дому — природи. Слобода р.

Ко су Романи, а ко Мађари?

Под овим насловом пишу „Позору“ из Букурешта ово: „Данас изите овде брошурица под насловом: „Quine sunt Romani si quine sunt Ungari?“ Ко су Романи, а ко су Мађари? од I. B. Атанасија. Хитим, да вам саопштим нешто из садржаја овога списа. Немачко-мађарски листови назваше недавно Романи „свињским народом“; њихову аристократију потомцима „свињара“, Романи у обште „цигане“. Овадешње новине пошратише ове прељубезне изрецице с огорчењем, а ова брошурица одго-

вара обширно на ове бечко-пештанске клевете. Ми нисмо народ, каквим нас брошура мађарска крсти, кличе писца, већ потомци насађена великога Трајана; ми смо потомци Римљана, господара света. Ми смо народ војводе Негра, за кога Мађари добро знаду, одкуда је дошао. (Романи се беху у 11. и 12. столењу повукли у Карпате, кад су Кумани владали у њиховој данашњој домовини. У 13. веку срушише Монголи куманско царство. Тада се војвода Раде Негар I. са сиљном војском поврати у опустошене долине, те установи државу, која се протезала од Карпата до Дунава, од Серета до Алуте. У оно време заведе се феудална романска установа. Сви војници, који су с Негром дошли, постану земаљски слободни господари, док им побеђени народ мораше служити. Ови бољари саставише кнежевски савет (диван) те с владикама окружаваху престол. Ово је земља они слави романски господара, кои су као Михаил и Стеван научили Мађаре памети. Ово је земља, ово је народ, за кога мађарски повестници Иштван и Бенко сведоче, да води своје порекло од Римљана, и да говори наречије састављено од талијанскога, шпанскога и галскога. Повестница доказује, да је Сибињанин Јанка родила романска мајка, да вас је он ослободио од турскога јарма, да вас је он начинио великим. Мађар Туроц вам то сам сведочи.

Ви, племенити Мађари, смете још да зовете онај народ, кои вам је дао човека, што вас је избавио из робства, који вас је извукао из најдрвњег незнања и дивљачтва, тај народ романски ви зовете онаким ружним именом!... Рекли смо довољно, што се тиче нас. Цео изобразен свет зна, да смо римскога порекла, па би било смешно то поганко доказивати. Али дозволите нам, господе Мађари, да вас запитамо, ко сте ви? — Повестница ће одговорити, да сте народ варварски са свим својстама дивљака. У вас живи још хунски дух, дух деспотизма, пустошења, разорења. Ви водите ваше порекло од Хуна, ови од Калмука, тако вам то ваш земљак, Мађар Антон Бофин V., Кантемир св. 3. стр. 42., доказује. Али да немислите, да молдавски кнез Кантемир лаже, ми ћемо вам споменути, да вас Мађар Туроц сам назива варварима, да он доказује, како ваши предци произлазе од Хуна, ови од Калмука, ови од Монгола, цигана. Ви сте дакле дивљи цигани, по самом сведочанству нашега Туроца! — Није ли вам то довољно, а ви читате повестницу I. T. de Saint-Germain у књизи под насловом: „La brève de Dieu.“

Језик је израз свакога народа. У романском књижевном језику има мало страни речи, у мађарском пак колико хиљада славенски, грчки, римски и немачки речи! А по говору ваши новина можемо на ново судити о вашем варварству! Ви назваше наше племство поколења свињарскога. Да видимо. Стеван велики и Михаљ храбри, који су не једанпут разбили мађарске главе, бијаху романски бољари. Ваљда памтите још 6. свибан год. 1600. кад је наш Михаил храбри ушао у Албу Јулну с круном трију земаља, Романије, Молдавије и Ердеља? — Господар Романа Шербан Кантакузени био је код ослобођења Беча год. 1683.

Бољари бијаху сви они Романи, кои су с Михаљом и с другим нашим јуначима војевали против Турака, Татара и Мађара. Бољари Јанаха Вацареску, Голеску, Кампинену, Бранковану, Скарлату, Градштеану и други, колико ли су чинили за просвету, вештине, књижевност!

Најпосле био је бољар, и то велики бољар господар Молдавије Стјепан велики, кои вас је научио, да памтите аристократично пронахођење романски бољара после крваве битке код Баје, где је вас, и нашега војводу Хротина научио, како се можете преварити у нади, да тучете Молдоване и да узнемиравате њихову земљу. Ова лекција нека вам буде опомена.“

ДОПИСИ.

Н. С. Врнг 28. фебр. Истина да нисам никада досада у новине дописивао, и доста сам томе невест, то ипак немогу пропустити, а да једно благородно дело на видело не изнесем а то је: „Беседа са играчком и лутријом“ коју наша читалаштна задруга у корист читалашта 16. фебр. приреди, о самој беседи, могу рећи, да уколико малено друштво (наравно и поред најбоље воље), небија у стању најсјајније извести, да је ипак на подпуно задовољство; публике свршена, и тим више мора се племенита цел и мушко заузимање за читалаштни напредак одобрити, а то најбоље сведоче наше пл. госпе и госпођице које се на позив одбора беседе, на добровољне прилоге за лутрију у врло лепом броју одаваше, на које им пред целим светом најдешња хвала. Особиту хвалу заслужује бр. Ђорђе Станковић друшт. тајник, који непожалити труда како при уписивању на беседу ина добровољне прилоге, тако и при продавању срећака, како би што више прихода читалашту придонело, и тако чиста прихода доби читалаште налге 160 фор. које је одма-

друшт. благајнику Урошу Вујићу предато, и наложено, да се ипак новац у новосадској шпаркаси где се и остали читалаштни новац налази уложи.

Уједно морам приметити, да се наше читалаште више година из сами старији чланова састајало, но најалост морам истину казати да поред њихове најбоље воље, наше читалаште би јако уназађено, шта више доста пута се поред маленог броја чланова (наравно све чрез старо јогуство) и од самог капитала читалаштног тропило, и на саме новине предплаћивало, и ситим капитал мало помало крњило, и да не спомињем читалаштну књижару, где се неколико хиљада књига налазило, поверавало се управо рећи ма коме у руке где је на жалост за кратко време неколико стотина књига нестало, за које и данас несна се где су, а рачуна ни од кога покати неможе се.

Од две године поче се и омладина наша за чланове уписивати, и мора заиста сваки ваљан и поштен грађанин признати, да читалаште наше за кратко време у сваком обзиру напредује, само ово двоје да наведем капитал умножи се на близу 300 фор. — тако пре имаде читалаште обично 10 највише до 15 чланова а данас Богу хвала броји читалаште наше 65 чланова, а надати се за који дан још барем 20 новим, немогу прећутати и то даје заиста жалост што се наши неколико стари чланова (иначе пре ревности радни) од читалашта без узрока одцепише, и нити се за чланове уписаше нити на позив председников на главну скупштину доћи хтедоше, желити је, ако читалашту користити желе, да скупа са млађим члановима што тошче преоути, и тако за напредак и обстанак читалаштни као прави отцеви и родољуби заузму се и постарају се, како ће и потомство као ваљане и честите свагда благосиљати и спомињати.

Из Бачке. У бачком провинцијалу, све су скоро црквене обштине организоване; а како, то је њив г. ј. обштински посо, што нап управо и није намера, с овим врстима речени посо оцењивати; но друга рђа нас гризе. Ми смо частне конзисторије, св. патријара, и преко њега г. мјестре послужали и ко што реко, обштине уредили, и угушење париграфе на врата црквена приковали, који §§. забрањују свештеником узивати и парохјаном давати, за свршавајуће дужности штоларни приход, што је фактично у дело приведено, јер ако колико је нама познато ниједан свештеник наре пребјегне, од нове године до данас неприми не само од штоле по ни одређену законом плату коју у напред месечно пријати има. — У граница на против ириваше пре плату него што се и обштине организоваше, што за потврду речи ови, Жабљ тврдити може. Свештенство народно амо у бачкој дијецези том се кочачу надати могло, још од првог поздрава патријаровог, својим речено свештенство, онако „очински-поздрављено би; да је „љубав“ свога врховног духовног цркв. ног оца, у сваком и најмањем случају, искусити мора.

Речи „зајакнуће то пародно свештенство више пута чусмо из „свети уста.“ Речено речи, сад тек кадريسмо тумачити. Познато ће бити из ови листова, да је свештенство епархије ове, рекурвало на г. министра Етвена како би сабору предлог учинио, по ком би свештеник, могло до своје законите плате доћи. Ово прошење свештенства, до данас неби уважено. А које томе узрок? пужда нас приморава веровати: да је томе узрок, наше црквене главе односно патријарха нашег, злвоља, према бачком свештенству; што ће се из сљедећих врста појмити моћи: кад је поненуту молбу, од целог свештенства подписану, оправило горе, свештенство одма је првог донашњег конзисториума, и частну конзисторију, молило, да овај свети суд подпомогне исту молбу код министра. — На какав би резултат? Доби од презеса конзисторије устмени одговор: „То ја немогу, јер ви обилазите патријара и устаде са столице — те с сја се сврши. — Свештенство које се ту десило (као што известно знамо) знајући, колико се и како живи старији о њима брину, није могло другојачије мислити, него, да док патријар из Даља дође, док мандатар вољу патријарову поручи, дјета и свршити се може, као што се и свршила, макар, што је прота бечејски, свештенства свога рекурз преко патријара, односно мандатара, послао, и патријар довољно времена, ако би воље било, имао, да свом подручним свештенству помоћи, вољан се покаже. Незнамо је ли исти рекурз и послат куда је намењен. А знамо да протестанско свештенство досад ослободило се од плаћања еквивалента, кроз своје пријатељске старешине. Но било како му драго, доста је да свештенство од људи једног или другог зависећи, мора نکته гризти да себе и своје ранити може. Имали тога, код другог верозаконна свештенства? Заиста нема нити може бити, јер њине презесе руководиложено правило, онде, где код нас од људи предаостављени наши, у свима светима судовима, као што је то целом свету познато, а од људи до данас све је зависило; а богме нећемо боље пролазити, ни у новоустројеним

конзисторијама, кад и на даље остаде сва власт у рукама високих монаха — ми би запитали оног брата попу „Напредковог“, шта би он раду тих духовних старешина рекао, кад би у нашој кожи био, и видео, како се од тих високих достојанственика наших људ овај тера; могли би ово фактом потврдити у својим редцима да нам није ствало до достојанства наше цркве и достојанственика — јер нама се све чини, да би „љубав“ високих достојанству у вишем степену била, кад би то достојанство мање ваљено било, од познатих „Напредкових“ и „Комарчевих“ лица, с тога узрока нама мора да се чини, да је и то уплив напредков, што је св. патријарх ономад онои ковиљског свештенику репно, да старије место заузме, који је чином 9. а живота 15. година млађи. Оне ли тако и сабор идући о прекобројном свештенику сумњиви §. решити, незнамо.

Д. Ђ. Арпа. Да се неби утаманио обичај приређивања српских беседа, да би што морално и материјално допринели на жртвеник народног напретка и просвете, да би се српство и у овим крајним утовима одржало у свести, у каквој ваља да буде један просвећен или бар питом народ, којег велика будућност очекују — приредисмо прошле среде беседу, која нам осветла образ пред туђинцем на дивану и збору, која је досад по програму најсјајније испала, а као припомаћница српском нар. поворшћу највише прихода донела одавде.

Ова је беседа осветлала образ српског омладини пред оид. страним светим, и у колико је она заслужила рад ње признања, у толико је привлачила сама себи од свога рођенога не поштовање и опадање тако, да би је поред своји скупо стала та беседа, да не беше страваца на беседи.

Кад сам већ доведе загазио, допустите ми, да вам потанко опшем одношаје наше омладине према неких српских грађана, који се код нас дају „интелигентнима“ титуловати.

Кад се оно о св. Сави освећивала водичу у српској школи, два говорника из омладине употребише прилику, да са својим грађанима изближе упознају живот и делање св. Саве, првог просветиоца нашег.

Ал нуто белаја! Омладина неје изјавила своју намеру општинском председнику, господину бирову већ се усуди без његовога знања правити „демонстрацију у школи“, де је он господар, на још њега, као „заслуженог“ човека нит' неје позвала у збор. Наравно, да је то већ „преко јеро“ било господину бирову. — Потварања, грђење и опадања хотимиче дећаху на омладину, а кад се ова спремаше за беседу, тад је плуштило ко из чабра.

Но омладина, свесна у овом делању слабо се на опадаче обзирала; оставила им је на вољу нека блуде по мрачној висини његовога звања.

Међу тим дође дошце у једном од „Заставина“ бројева из Арда, у ком се нападају неке особе, који би нас на силу хтели арпадовом крви везивати, а да им се дубок цеп што већма напуни, и који једина спаса великом патнику, кукавном српском народу у верном служењу мађарских текинтетеша комбиљују, па да после они напују и агују над њиме. — Допис је тај много истине показао, и рад те истине хтедоше се „интелигентни“ омладини осветити, што се на њезиног ликовоу и дописника „Заставе“ сумњало, да је он писац тога дописа, — хтедоше се велим осветити, ал им подла намера не испале за руком, јер у колико хтедоше они беседу окаљати, у толико се она у свој светлој сјајности указа, — а њив „contball“ са његовим редницама оста у најдубој нискости сраман!

Да не споменем још таквих средстава, али морам вас упознати са коловојама те веселе „комендије“, ако би се ко нашао, да узме овај догађај за грађу каквој веселој позор. игри, да му бар и у лицама нешто на руци будем. Имена љум им за сад прећутати, шат ће се и они једном осветити из заблуде, у коју их тако дубоко доведе њивова невест. — Највећма се одликоваше у томе послу „интелигент први татор, — и познати народни (овде ваља разумети Мађаре) љубимац, који носи свештеничку браду, и који тако лепо, одушевљено уме спајјама у атар, а за многе новце придиковати народу, како кад ишту околости, а у цркви једва кад си даје златна гласа чути.

Кад им план да урочасте беседу неиспаде за руком, тада почеше на другу страну ударати, — тада чујте и видите, како се „поштења“ срца освећује — ударише на читаоницу, да ову из општинске собе истисну. И то све види, све чује, све зна наша „славна“ општина, па ни да писне против тако гадних поступања својих поглавара. Ама ко сме увредити г. бирова, кад је он председник, а другога немамо за то место? Ама ко ће увредити г. председника, кад је он биров а другог Србина за то место опет немамо?

Омладина је сама себи и немилости судбине остављена, ал зато не треба да клонс духом у своме раду, не треба да заборави сиромашни народ српски, коме може она накнада од ве-

лике користи бити, да му се сјајнија будућност ускори. А „дичним синовица Саве Текелје“, који се као вођи оностраног народа сматрају нека им је образ свега на дивану пред великим судијом народне свести за непоштена и срамна дела њихова.

У Вел. Семиклошу. Неможе ли се на ипо, него чувством правичности изјазити се, о нашем Српству, Вел. Семиклошом, које сватда, и у свакој прилици, где се народне његове светиње тиче, у свако доба с најсилнијим одушевљењем нишп нежалећи, и последње своје жртвује. Тако је Српство Вел. Сем. и сада 20 фебр. т. г. прегрело беседу, која је у вел. дворани код првог орла држана била.

Беседа одвећ нам је сјајно испала, а нарочито лик, који је духу Српском са свим одговарао, не мање, за дужност држим оде навести г. Душана Стојановића, Станојевића и гђу М. Јовановићеву сви из Вел. Кикинде, кои нам помогоше. Њима Срби Вел. Сем. с најтоплијим осажњем свесрдно благодаре, с том ивјавом: Живили! и Српској браћи у помоћ притицали. Исто тако заслужује похвалу одбор беседе, који је с највећом ревности делом и око тог настојавао, да што сјајнија величавенија буде, како би се у народу нашем свест народности побудила, и у прима за навек угњездил.

После свршене беседе буде играња која је са нашим народним „колом“ отворена и до зоре с највећим одушевљењем продужена била.

Акоје и падале киша сву ноћ и на дан беседе и пак нам доброше наши Срби у јаком броју из околине наше, остале народности нису биле позване, развје Романи који су у доста јаком числу заступљени били. Чистог дохотка ушло ји 71 ф. 35 н. а. вр. које је намењо за будућу српску читаоницу.

Живили срби Вел. Сем. и у њима свест народна!

Троједна Краљевина.

У седници саборској од 24 фебр. кад је повео се говор о том, дал да сабор изабере депутацију, која ће поздравити министре Бајета, Андрашија и Бедекловића, усгали се жестоко против тога Стојановић, Брилић и Живковић, Стојановић је рекао да је то испод достојанства једног законодавног тела, које представља суверинитетом народно, да чини званичне вјесте министрима кои су томе телу одговорни, али бадава које јачи тај је старији. Сви оми поменути тројце гласаше да се иде на „поклоненије.“ — У једанајестем часу преодислили су се Мађари, те наредше да се ма и једно освети Јелачићев споменик. Но и ово на силу учинише, јер сержани, као што Цукунџет пише, рекоше, да ако се неће оквитати Јелачићев споменик, да ће они са голи хандари чувати стражу око њега, да бар тиме покажу како поштују свога милег вођу.

СЛАВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

РУСИЈА. Кад је у сенату у Петрограду био претрес о руском листу „Москва“ читан је неки осуђен чланак из тог листа, у ком се каже „да са старим развалинама неможе се нова зграда начинити.“ „Ту вас мисли господ сенатори“ рекоше министар унутарњих послова генерал Тумачев, и нико му на то ништа неговори.

СТРАНЕ ЗЕМЉЕ.

АМЕРИКА. У Народном листу читамо један допис који је писан од Србина из даљна света и показује како Срби свуда српство поштују. Ево тог дописа.

Се. Фране (Калифорнија) 15 јан. Увјерен сам да нашој браћи тамо преко мора неће бити немило кад чују да смо и ми амо на другом свијету свечано прославили дан просветитеља нашег Саве, јер ће њим бити мило виђети да дух радолубни живе и у овђе стазујим славетинама. У 5 сати уочи празника на православној пркви развила се тробојна наша славјенска застава а на њој се сјајо грб силног Душана. Црква би великобено наредена сваковрстним и морино-ластатим вјенчићим и крунчићим. Сутра дан јна сат пред подне почела је црковна служба; кад се је обвршила онојо се је парастос нашим кеузрним витезовима хвазу Данилу и Митхалу. При сврхи српски свештеник у српском слову проповедио нам је о животу и њелих светитеља, о нашој дужности да не заборавимо свеже које нас скопчују тамошњој браћи по крви и по вјери, те авршило молитвом на одјетника за српски род. Жива беседа у многбројним слушаоцима узбудила многе успомене, истакла многу сузу, завијела завршном молитвом. После побожне службе врли наш добородил г. Сава Мартиновић, родом црногорац, а праунук оног витеза Мартиновића који год. 1715 при би, те са својим јувачким соколићим поможе владци Данилу из витешке Црно Горе изагнати отровну печаст агарјанеку, која се у соколовом оног гњезду презаром била уселила — позва на гостбу све одашње одличније Србе и друге Славене, Грке и Русе, а узвѣ и њихове госпоје. Весели овај мир трајаше од 6 сати до 10. Соба у којој се је пировало била је красно извићена; ресили је ликови цара руског, Душанов и књаза Никола. Ова два лика везао је тробојни лавор венац, а по сред венаца сјајо „умри за слободу, ако ћеш да си жив.“ — Јако нам је жао било што немогосмо придружити њим и слику књаза Милана, али ухвамо који ће нам родолуби њу прибавити. Преко вечере многе су се здравице наредиле, народу, народним заштитником и јунаком, а понајвише узхитила је она, слози и братској љубави све браће југославјенске.

Веселе се завршило пјевањем народних пјесама: Још Хрватска није пропала, — „Ја сам млада српкиња“ — „Још се славска застава“ и Радо „Славјан ије у војника“: пјесме је зачичала српкиња српска гласница Лазааревић.

На растанку захвалили се гости врлом родолубу Мартиновићу, достојну свог имена, а међу собом се ободрили да остану вјерни својој вјери и својем народу.

Нови Сад 4. март. Из Вршца смо добили телеграм, по ком је за посланика на уг. сабор изабран г. Паст, владин кан идат са 251. гласа вишине противу кандидата опозиције г. Пира Иванке.

— Из Паланке нам јављају, да су Срби у својој конференцији закључили, гласати на г. Ервина Че-а, кандидата опозиције, јамачно не уздајући се у то, да ће вођину имати, и Србина изабрати моћи. Г. Че-а јављају, примио је у свој програм питање народности, обећаваши, да ће на боље решење тога питања заузети се.

ПРИПОСЛАНО.

Поправка.

„Куд ће чума, нег у свој род.“
Нар. посл.

У 20. броју „Заставе“, у допису из Београда о главној годишњој скупштини ученога српскога друштва стоји и ово: „Ако ћемо, говораше г. Папта (рефковић, дати места критици у гласнику, он ће брзо постати орган за личне препирке. Но овај најачи (?) његов аргумент не мање је воден као, и остали, јер да тога не буде гарантоваће само друштво, које ће знати оцењивати, да-ли је што за гласник или не.“

Да-ли је битан с таквама (. . .) истину каао види ћете из разлога, које сам навео. Они су били овакви:

У „Уређењу срп. уч. др.—а“ у чланку 1. стоји: „српско учено друштво обрађује и унапређује науке и уметност.“ У чланку 49 стоји: трошкове своје подмирује друштво доходима, који му долазе: а) од помоћи државне владе . . .“ даље.

Друштво бира за редовне чланове онакве научене људе, који су књижевним радом засведочили (члан 5), да су кадри израђивати и у књижевним дјелима остваривати науку на српском језику. Ови чланови управо про критику и изреку свој суд о књижевним поднешеним списима који ће уни у гласник или их одбаде. Према овоме има-ли мјеста питање: хоће-ли се у гласнику печатати критике или не? Ја мислим да нема, јер која год књижевна расправа одговара цјели друштвеној — бити ће печатана у гласнику, на била то научна расправа, критика, љетовник и т. д.

По овим развалима и било је поступљено са једном критиком т. ј. примила се у гласник, али у исто доба рјешено да се за њу не плати, јер је била прокритикована та критика и наведено да тако треба поступати. Доцније један члан, некаким, њему једном познатим начином, и отет поврне то питање, да се писцу плати критика, Одејек одбије тај предлог, али у исто доба, како су други одсејци за много горе и управо никакве критике плаћали, као за сам осталан труд готово највећу награду од исписаног табака, већина рјеша, да се предлози скупу на рјешење: „Хоће-ли се плаћати за критике или не?“

То је питање у скупу преокрене у питање: „Треба-ли нама објективна критика?“ Оно наљич на ово: Треба-ли нама Босна и Херцеговина и т. д.? Наравно да нема никога ко би каао: „не треба“; али треба-ли један део гласника одредити за критике и плаћати? то је друго питање и ја сам противан томе.

— Зашто? пита ме „Застава“ примивши чланак противу мене.

Ја сам неке узроке навео, па ћу продужити даље шта сам говорио:

Објективна је критика кад има мјеста потребна, па ако се у њој има потреба и има људи способни написати је, — она ће се и појавити на свијет; али од онога што нама треба и шта ли се ради — није један корак, већ хиљада и више. То су лични назови. Нама треба „објективна“ критика, а овамо: какве су наше критике? Шта се нише код нас? Већина наших писаца почиње и свршава сву своју радњу стиховима, чланчићима, критичима, личним зајевницама; нападањем, политичким призорима, и назовима и т. д. Ма њим и ради објавити, али леђу члановима друштва каквих има више? Шта ће изаћи из тога? Сваки ће се сетити. „Због овога свега — говорим сам ја — и да не би друштво забатало своју главну цјел, ради које и добија помоћ државну, мишљења сам да се за критике не плаће, јер постојој струци, цигло сам једи у праву критику прочитао у љетовнику на српску Историју, Медаковића, која заслужује име критике. . . Отворите ви мјесто (рубрику) критици у гласнику, па још одредите плату по таблицама као за самосталне научне радње: онда ће се појавити толико критика, да већете моћи само њих читати, а камо ли што друго радити, на ћемо забаталити главни посао, јер је много лакше — код нас, — критицирати и нападати, него-ли науку обрађивати, и чим се буде више плаћало, тим ћемо се даље и даље удаљавати од главне наше цјеле, а посљедица свега тога неће бити обрађивање науке и уметности, него празно препирање, а неимамо ваљане — на нашем језику — ни једне ни по којој струци науке, вјште, па над немамо науке — шта ћемо критикувати и на основ чега? Но у гласнику критика пјесме „Страхињин Бан“ у којој се докажуе, да ју је народ сичвао после 200 година, као да народ цјева пјесме по љетовницима, — после боја на Мишару народ је отишао кућана с пјесмом; Одисеј сауна кад цјевају њега у пресми и т. д.). Практика ми вел, (кад је тако стављено питање) да сам против критика у гласнику. Нека се створи засебни критички журнал или нека критичари печатају своје критике у другим журналима, само не у гласнику, јер се код нас не пита: шта вели критика о таквој или оваквој пјесми, него ко је писао критику? Па ако нема грање — рјетко је

ко чита. Још ће доста воде протећи, док будемо кадри писати праве критике, с тога сам мишљења, да се за њих не плаћа и да се не печатају у гласнику, јер се новиди дају за обрађивање науке, а не за голо препирање.

Да-ли је ово моје мишљење водено с којим је било сагласно још (чимам се) 12 чланова или противне браће, на чијој је страни било више 2 или 4 гласа, време ће показати. Ја сам пак — чувши рјешење — рекао: негледећи на то, што се тако рјеша — ја сам и отет један од оних, од којих ће зависити, хоће-ли критике у гласнику бити печтате и плаћане или не.“ И због овога срде се неки на мене, али их ја питам зар вије овако?

(Свршиће се.)

НОВИЈЕ.

— Из Старе Градишке добисмо 2. марта брзојавну вест, да је Осман-Паша валија вилаетски 28. фебр. дошао у Брод, а одатле је одпутао преко Нове Градишке сувим у Сисак, а приспео је 2. марта у Старе.

— Друга брзојавна вест из Старе Градишке донесе нам 3. марта ове жалосне редке: Праћен од мношине пријатеља, и својих богослова, синова народа из свију крајева несрећне Босне оде у петак 27. фебр. обштељубљени архимандрит баљалучки Пелагић по ужасном снјегу и непогоди по заповести Вали-паше у Сарајево под страхом. За време одсуства његова прекидају ђаци учење. Пратио Бог на опасном путу брата нашег.

— Из Загребца јављају „П. Лојду“ да је већ санкционисан предлог, да се у Загребу, оснује универзитет, који ће се звати Франц-Јосифов универзитет.

— Посланички дом у Америци предао је одбору за спољашње послове предлог, да се призна независност Кубе, ако се ова ослободи.

— До 1. фебр. било је по Ванд. 26 посланика изабрано, међу којима су 8 од опозиције. У Араду је изабран Деаковач а пронао је Шимова. Добрански није испао у Шарошком срезу.

ПОПРАВКА.

У 23. броју „Заставе“ у подлиску нехотице испуштен је читав један ставак, који ваља да дође у 4. ступцу, пред „За њим говораху . . .“ и који гласи;

Село ово беше у недељу 9. т. п. у лепо исконином гостионику „код златне патке“ у 6 сахата беше звказан почетак; ратарска породицама беше се толико испушило, да су гостионик и све собе тако пуно биле, да су многи на дворшту стајали и кроз врата слушати морали. Беше најмање 300 особа.

После 6 сахата отвори професор Ј. Павловић село поздрављајући испуљену браћу са срдчним добродошлицом, и говораше о зближењу, пошто досадања провалија само на штећу народну служаше. Једнакости и браство, то нека је аманет сваком србину.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 1. фебруара. Раније се слабо довози, те тако слабо и продаје. Шеница се купује за мељаву само на и зато је нема доста. Раж се и нетражи, само се за јечам који е бољу расипује погиране цене ове су: Шеница 83. фун. 3.60—75. Шеница 88 фун. 4.55—65. Шеница бачка 83 фун. 3.60—75. Шеница бачке 86 фун. 4.25—40. Раж 80 фун. 2.85—95. Јечам за пиво 72 фун. 2.45—70. Јечам за рану 72 фун. 2.25—40. Зоб 50 фун. 1.75—85. Кокурзу 82 фун. 1.95—2.5. Пасуљ 85 фун. 3.80—4.30 Проја 80 фун. 2.40—60. Репица 75 фун. 5.25—550

ОГЛАСИ.

10. акција винске трговине у Новом Саду

стоје на продају са 15. процената испод курса вредности. Купци се могу пријавити код администрације „Заставе“.

35—2—3.

У МЕНЦАРНИЦИ

АЛЕКСАНДРА ВИШЊЕ

У НОВОМЕ САДУ
у дунавској улици бр. 18—19.

Купују се и продају државни папири, лозови, сребрни и златни новци, купони, акције, разтеретнице и ишплаћују се купони, којима за три месеца излази рок. Дају се новчани предујмови, (Vorschüsse) на папире, на златне и сребрне новце. Лозова са месечном исплатом, сецовања (Spielgeldsellschaften) и промеса од свију лозова

ОБЈАВА.

Следеће књиге могу се увек добити у стоваришту. За слободу и народ. Покушаји Влади-мира Јовановића ф. 1 — 10
0 владају за време колере — 8 н.
Зашто наш народ пропада у Аустрији ново издање — 20 н.
Неколико народних песама за на изуост учење — 10 н.
Песмарице јуначке и девојачке и т. д. — 20 н.
Науке из св. писма за писање и на изуост учење — 8 н.
Евангелие и Апостоли с преводом српским Душњено ново издање са 5 лепих слика Осмогласниј пјенија и пјесни црковнија за недеље и правдине дане — 40 н.
Кратак наук мађарског језика од Милована Јанковића — 40 н.
Наука Христијанска из повјести старог завета. Саставио Павле Николић — 40 н.
Задање Скадра на Бојани, позоришна игра од А. Николића — 30 н.
Ко купи 25 ком. добија обичну награду.

Јосиф Карољ

35—1—3 закупник платонове штампарије

Објава.

Од стране економског одбора дистрикта В. Јелачићског овим до знања ставља се, да ће се 20. марта т. год. у 9 сати пре подне у дистриктском дворани сјављајућа дражбаврху оправљања свију дистриктским обштинама лежећих и дистриктску својину сачињавајућих зграда држати.

Дражба изложити се имајући послови, кои су на 7000. ф. прорачуна тичу се зидара, дунђерана, столара бравара мазала и молера.

На ову се дражбу подухватити с том примједбом позивају, да се пред рачун и дражбена уловља у дистрикт рачуноводству, ди ће се и на штеменом и устмена питања одговорити, погледати могу.

Из седнице дистриктског економског одбора у В. Кикинди 29 јануара држане. 26—3—3

Објава.

Код ц. к. Петроварадинска ферфлеемагина држаће се ове лицигације и то:

22. Марта п. р. у 10. с. пре подне за штацију Нови Сад. Сваки дан 4 порције зоби, порција да буде једну осмину од мерова и то од 1 маја до конца октобра 1869.

За штацију Петроварадин. сваки дан 30 порција зоби после месечно:

4 фунте штеарин свећа
10 фунти лојани свећа
40 фунти натопљена лоја,
190 ока олаја.
48 ризи фиџиља за лампу и то све од 1 маја до конца октобра 1869—

24. Марта 1869 у 10 сати пре подне за штацију Ириг Индија и Рума у свакој штацији на дан 130 порција зоби, 8 фун. порција од 1 маја до краја августа, после толико исто зоби, плевсе, сламе, и леба од 1 маја до краја октобр. 1869.

Услови лицигације могу се сваки дан у канцеларији гореспоменута ферфлеемагина увидити, 36—2—3.

Једна жена од 35 година стара од добри родитеља, поштеног владања и способна у сваком женском послу жели доћи за васпитатељну децу или за домостројтељу у каквој свештенској или трговачкој кући. Ко би вољу имао, нека своју жељу у писму изражену на Новосадску пошту под шифром Д. Е. предати изволу. 37—1—3

ОГЛАС.

У кући г. Славнића под бројем 835—36 издају се од 1. новембра 1869 дућан са подрумом где стаје 800 акова пића, и четир собе у горњем спрату. 38—1—3

Објава.

У четвртак 25. овог месеца по р. у 11 часова пре подне даваће пета Хртковачка команија под аренду у селу Огару од обштинске пустаре пашњака у размеру од више од 250 ланаца за годину 1869 путем лицигације онемо ко највише платије буде. 39—1—3